

מלחמת הדרום – יהושע פרק י'

(מספר שיעורים: 3)

יחידה א': הצלת גבעון על ידי יהושע וצבאו (א'-י"ד)

הקדמה:

בפרק הקודם למדנו על הברית שנכרתה בין עם ישראל לבין הגבעונים. בפרק י' נלמד, שברית זו עומדת למבחן: הגבעונים מותקפים על ידי צבא של מספר ערים. הגבעונים פונים לעזרת בעל בריתם- יהושע. יהושע אכן מגיע לעזור, והמלחמה המתפתחת מביאה לראשונה לכיבוש אזור שלם ולא רק כיבוש נקודתי של עיר אחת - כל אזור דרום ארץ ישראל נכבש על ידי עם ישראל.

כיבושי יהושע והברית שכרתו אתו הגבעונים נודעו בסביבה, ועוררו פחד גדול. אם אפילו עיר גדולה וחזקה כגבעון לא העזה לעמוד מול ישראל, מי עוד יעז לעשות זאת?

א וַיְהִי כִשְׁמַע אֲדֹנֵי צְדָק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם כִּי לָכַד יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָעִי וַיַּחְרִימָהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְיִרְיָחוֹ וּלְמַלְכָּהּ כִּן עָשָׂה לְעִי וּלְמַלְכָּהּ וְכִי הִשְׁלִימוּ יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְקִרְבָּם:
ב וַיִּירָאוּ מְאֹד כִּי עִיר גְּדוֹלָה גִבְעוֹן כְּאַחַת עָרֵי הַמַּמְלָכָה וְכִי הִיא גְּדוֹלָה מִן הָעִי וְכָל אֲנָשֶׁיָהּ גִּבְרִים:

בנוסף לפחד מפני ישראל, התעורר גם כעס גדול על גבעון, שבכניעתה לישראל הכניסה פחד בלב כל עמי האזור. אדוני צדק מלך ירושלים אירגן ברית של מספר מלכים כדי לצאת ולנקום בגבעון על מה שעשתה: (ומכך שהתארגנו למלחמה נגד גבעון ולא נגד עם ישראל ניתן ללמוד עד כמה פחדו מעם ישראל!)

ג וַיִּשְׁלַח אֲדֹנֵי צְדָק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶל הוֹהֵם מֶלֶךְ חִבְרוֹן וְאֶל פְּרָאִם מֶלֶךְ יֶרְמוֹת וְאֶל יַפִּיעַ מֶלֶךְ לְכִישׁ וְאֶל דָּבִיר מֶלֶךְ עֶגְלוֹן לֵאמֹר:
ד עֲלוּ אֵלַי וְעֲזַרְנִי וְנִכְּה אֶת גִּבְעוֹן כִּי הִשְׁלִימָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
ה וַיֵּאָסְפוּ וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי הָאֲמָרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם מֶלֶךְ חִבְרוֹן מֶלֶךְ יֶרְמוֹת מֶלֶךְ לְכִישׁ מֶלֶךְ עֶגְלוֹן הֵם וְכָל מַחְנֵיהֶם וַיַּחֲנוּ עַל גִּבְעוֹן וַיִּלְחֲמוּ עָלֶיהָ:

חשוב להראות לתלמידים במפה את קרבתן של חמש הערים (ירושלים, חברון, ירמות, לכיש, עגלון) לגבעון.

ניתן להיעזר שוב במפת ערי הגבעונים באתר דעת, שם נראות גם הערים הסמוכות לגבעון:

אנשי גבעון, שרואים שהם מוקפים אויבים שצרים עליהם, שולחים מיד ליהושע בקשת עזרה.

וַיִּשְׁלַחוּ אַנְשֵׁי גִבְעוֹן אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל לֵאמֹר אֵל תִּרְפֵּן יְדִיךָ מֵעֲבָדֶיךָ עֲלֵה אֵלֵינוּ
מִהֲרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעֲזָרְנוּ כִּי נִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ כָּל מַלְכֵי הָאָמְרֵי יִשְׂרָאֵל הִהָרִי:

נשים לב, שהם מכנים את עצמם "עבדיך", ומתוך תחושת כניעה ושפלות מול יהושע הם מבקשים שיכבד את הברית שנכרתה, ויבוא לעזרתם.

נשאל את התלמידים: כיצד, לדעתכם, יגיב יהושע לבקשה זו? אילו אתם הייתם צריכים לייעץ ליהושע כיצד להגיב, מה הייתם מיעצים לו, ומדוע? (מתוך תשובות התלמידים, בין אם יציעו להיענות לבקשה ובין אם יציעו שלא להיענות, נמשיך בקריאת הפרק, נראה את תגובת יהושע, וכך יתחדד ערך הנאמנות לשבועה).

יהושע אכן מארגן את הצבא ליציאה לקרב, והקב"ה מחזק אותו בהחלטתו ומבטיח לו ניצחון בקרב:

ז וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ מִן הַגִּלְגָּל הוּא וְכָל עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכָל גִּבּוֹרֵי הַחַיִּל:
ח וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֵל תִּירָא מֵהֶם כִּי בְיָדְךָ נִתְּתִים לָא יַעֲמֵד אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ:

נדגיש כאן שוב, כפי שהדגשנו בלימוד הפרק הקודם, את נאמנות עם ישראל לשבועה, למרות שזו הושגה מהם בעורמה.

נראה עכשיו, שהמלחמה התנהלה גם בדרך הטבע - על ידי תכסיון של יהושע, וגם בדרך נס - על ידי מעורבות ישירה של הקב"ה.

ננחה את התלמידים לחפש בפסוקים הבאים אותם נקרא – באיזה תכסיון נקט יהושע ואיזה נס עשה ה'?

ט וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פְּתָאִם כָּל הַלַּיְלָה עָלָה מִן הַגִּלְגָּל:
י וַיְהִי בַּיּוֹם הַלְּפָנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּכֶם מִכָּה גְדוֹלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֵם דֶּרֶךְ מַעְלָה בֵּית חוּרֹן וַיִּכֶם עַד
עֲזֵקָה וְעַד מַקְדָּה:
יא וַיְהִי בְּנֶסֶם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹרֵד בֵּית חוּרֹן וְה' הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם
עַד עֲזֵקָה וַיָּמָתוּ רַבִּים אֲשֶׁר מָתוּ בְּאֲבָנֵי הַבֶּרֶד מֵאֲשֶׁר הִרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחַרְבֵּי:

התכסיון של יהושע: הליכה כל הלילה כאשר חשוך ולא רואים אותו, ואז הגעה אל האויב בפתאומיות ובהפתעה. כדאי להפנות את תשומת לב התלמידים למיקום הגלגל (משם עלו יהושע וצבאו) לעומת איזור גבעון: צבא ישראל מגיע ממזרח מיד עם אור ראשון. השמש נמצאת

במזרח, ולכן היא בגב של צבא ישראל ולעומת זאת נמצאת מול עיני האויבים ומסנוורת אותם, מה שמעניק יתרון משמעותי נוסף לצבא ישראל.

הנס שעשה ה': השלכת אבנים גדולות מן השמים.

למעשה, יהושע לא צריך ממש להילחם באויבים – הם נסים ממנו וכל מה שעליו לעשות זה לרדוף אחריהם ולזנב בהם. יהושע חושש, שהזמן לא יספיק כדי לסיים את המרדף באור יום, ובחושך האויבים יעלמו ולא ניתן יהיה לנצחם סופית. כאן מבקש יהושע מה' שיעשה נס, וה' נענה לו. אנו עדים כאן **לנס נוסף, נס ייחודי שכמוהו לא היה**: שינוי חוקי הטבע כדי לעזור לעם ישראל לנצח את אויביו.

כיון שמבנה פסוקים י"ב-י"ד מורכב, ויש בו למעשה מספר דוברים (יהושע, הכתוב, ספר הישר), נמליץ להתמקד קודם כל בדברי יהושע (שאותם גם רצוי להנחות את התלמידים ללמוד בעל פה) ואחר כך נקרא את הפסוקים.

יהושע מבקש: "שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם, וַיָּרַח, בְּעֶמְקַי אֵילָוִן!"

את מילותיו של יהושע נקרא בקול רם ובדרמטיות, תוך הדגשת המילה "דום!" לאחר מכן, נקרא לכל הכיתה לעמוד, ולקרוא יחד את הפסוק הדרמטי והייחודי הזה.

מה פירוש בקשה זו?

נראה לתלמידים היכן נמצאת גבעון והיכן הוא עמק איילון.

ניתן להיעזר במפת המירדף שבאתר דעת:

<http://www.daat.ac.il/yehoshua/maps/yehosh10.htm>

נראה שהערב התחיל להתקרב. השמש הלכה והתקדמה לכיוון מערב, והירח התחיל כבר לעלות ולהראות לקראת הלילה. יהושע מבקש שהכל יעצור, שהערב עדיין לא יגיע, שאור היום ימשיך עד שסיים לרדוף אחרי האויבים.

נקרא את הפסוקים תוך הסבר:

למורה: ההסבר כאן הוא לפי פירושו של הרד"ק:

"... השירה היא וידום השמש והתפילה היא ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום, וכן זוכר אותה בדרש זו השירה במנין עשר שירות, ולשון וידבר מורה על שירה לא על תפילה כמו וידבר דוד לה' את דברי השירה, ויאמר בתפילתו לעיני ישראל שמש בגבעון דום..."

הכתוב מספר, שיהושע שר שירת שבח לה' על הנס הגדול שנעשה לאור בקשתו של יהושע:

יב אַז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לֵה' בַּיּוֹם תֵּת ה' אֶת הָאָמְרִי לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינָי יִשְׂרָאֵל

בקשת יהושע:

שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם, וְיָרַח, בְּעֵמֶק אֵילָוִן .

דברי שירת השבח של יהושע:

יג וַיִּדְמֵם הַשָּׁמַשׁ וְיָרַח עִמָּד עַד יָקָם גּוֹי אֹיְבָיו

הכתוב מספר שנס זה רמז בתורה (-זהו הסברם של חז"ל ל"ספר הישר"), ומוסיף ומתאר

את גודלו וייחודיותו של הנס:

הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים:

יד ולא היתה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמע ה' בקול איש כי ה' נלחם לישראל:

יחידה ב': סופם של חמשת המלכים (ט"ו-כ"ז)

טו וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל הַמַּחְנֶה הַגִּלְגָּל:

למורה: זהו פסוק קשה: האם באמצע המלחמה שב יהושע לגלגל? הרי המלחמה טרם נגמרה, והמשך הפרק מתאר את המשכה? המפרשים התקשו ונתנו תשובות שונות להסבר העניין. המלבי"ם, למשל, מסביר שיהושע תכנן לשוב לגלגל, אך בסופו של דבר לא עשה זאת. המלבי"ם מסביר, שיהושע תכנן לחזור לגלגל, לנוח, ואז להתארגן מחדש וללכת להילחם במלכים בעריהם, כי חשב שהמלכים חזרו כל אחד לעירו. בסופו של דבר נודע ליהושע שהמלכים לא חזרו לעריהם אלא התחבאו במערה ולכן הוא לא חזר לגלגל אלא המשיך בלחימה.

אנו מציעים להסביר לתלמידים על פי פירוש מצודת דוד, שנראה קל יותר להבנה:

וישב יהושע – אחר כל המעשים האמורים במקראות שלאחריו.

וכן הוא אומר בפירושו לפסוק מ"ג שבסיום הפרק:

וישב יהושע – היא ההשבה עצמה האמורה למעלה (פסוק ט"ו)

כלומר: פסוק זה מסכם את כל המלחמה, והוא אכן חוזר שוב בדיוק באותן מילים גם בסוף הפרק (בפסוק מ"ג). אך לאחר הסיכום הכללי הזה אנו חוזרים שוב לפרטי המלחמה, שטרם סופרו:

טז וַיִּנְסוּ חַמֶּשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּחְבְּאוּ בַּמְּעָרָה בְּמַקְדָּה:

יז וַיַּגֵּד לַיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר נִמְצְאוּ חַמֶּשֶׁת הַמְּלָכִים נִחְבְּאִים בַּמְּעָרָה בְּמַקְדָּה:

יח ויאמר יהושע גלו אבנים גדולות אל פי המערה והפקידו עליה אנשים לשמרם:
יט ואתם אל תעמדו רדפו אחרי איביכם וזנבתם אותם אל תתנום לבוא אל עריהם כי נתנם
יה' אלקיכם בידכם:
כ ויהי ככלות יהושע ובני ישראל להכותם מכה גדולה מאד עד תמם והשרידים שרדו מהם
ויבאו אל ערי המבצר:
כא וישבו כל העם אל המחנה אל יהושע מקדה בשלום לא חרץ לבני ישראל לאיש את לשנו:
כב ויאמר יהושע פתחו את פי המערה והוציאו אלי את חמשת המלכים האלה מן המערה:
כג ויעשו כן ויצאו אליו את חמשת המלכים האלה מן המערה את מלך ירושלים את מלך
חברון את מלך ירמות את מלך לכיש את-מלך עגלון:

נפנה את תשומת לב התלמידים למספר נקודות:

- המלכים בורחים – נראה שדואגים לעצמם ולא לחייליהם. בורחים ומנסים להציל את עורם.
- מקדה – נמצאת בקירבת לכיש
- כפי שראינו קודם, יהושע מעדיף לסיים את המירדף אחרי החיילים באור יום, ולכן משאיר את הטיפול במלכים לשלב מאוחר יותר. בינתיים פוקד לחסום את פתח המערה באבנים ולהציב שם שמירה.
- התיאור בפסוק כ"א גם הוא נראה ניסי- מלחמה שבה לא נפגע ולו חייל אחד! נשאל את התלמידים מהיכן מוכר להם הביטוי "לא חרץ לבני ישראל לאיש את לשנו". הכוונה, כמובן, לאמור לגבי מכת בכורות: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו", אמירה שמבטאת את ההשגחה המיוחדת של ה' על עם ישראל.

עכשיו הגיע הזמן לעשיית הדין במלכים. לפני הריגת המלכים נעשה טקס שבא לבטא את השלטון על האויב ולחזק את לב העם. לכן קורא יהושע לעם להיות עדים לטקס זה, ובמעמד זה הוא גם אומר להם דברי חיזוק:

כד ויהי כהוציאם את המלכים האלה אל יהושע ויקרא יהושע אל כל איש ישראל ויאמר אל קציני אנשי המלחמה ההלכוא אתו קרבו שימו את רגליכם על צוארי המלכים האלה ויקרבו וישימו את רגליהם על צואריהם:
כה ויאמר אליהם יהושע אל תיראו ואל תחתו חזקו ואמצו כי ככה יעשה ה' לכל איביכם אשר אתם נלחמים אותם:

לאחר מכן מוצאים המלכים להורג. הם נתלים, אך מורדים לעת ערב, ונקברים במערה שבה התחבאו. ניתן להדגיש, שהמלכים באים על עונשם, אך למרות הכל, עם ישראל

שומר על צלם האלוקים שבכל אדם, ולפי מצוות התורה ("לא תלין נבלתו על העץ"), מורידים את המלכים מהעץ.

כֹּו וַיָּבֹאוּ יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרַי כִּן וַיְמִיתֵם וַיִּתְּלֵם עַל חֲמִשָּׁה עֲצִים וַיְהִיו תְּלִיִּים עַל הָעֵצִים עַד הָעֶרְב׃
כֹּז וַיְהִי לָעֵת בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ צָנָה יְהוֹשֻׁעַ וַיְרִידוּם מֵעַל הָעֵצִים וַיִּשְׁלַכְם אֶל הַמַּעְרָה אֲשֶׁר נִחְבְּאוּ
שָׁם וַיִּשְׂמוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת עַל פִּי הַמַּעְרָה עַד עַצְם הַיּוֹם הַזֶּה׃
היכן כבר ראינו פעולה כזו של יהושע? – אצל מלך העי.

את סיפור התחבאות המלכים, תפיסתם, כליאתם במערה והדריכה עליהם ניתן להמחזי בכיתה. ניתן להביא אביזרי תחפשות של מלכים ושל חיילים, ולהציג את המלכים שהיו כה גיבורים, לפתע מפוחדים ומושפלים וכד'.
את התלמידים שישחקו את המלכים ננחה להביע בתנועות גוף ובהבעות פנים את הפחד, ההשפלה וכדומה.
את התלמידים שישחקו את חיילי עם ישראל ננחה להביע אומץ וגאווה, ציות ליהושע אך לא זלזול וביזוי המת.
בפסוקים עצמם הדובר היחיד הוא יהושע, וניתן לתת לתלמיד שישחק את יהושע את ציטוט הפסוקים, ולעודד אותו להשתמש בהצגה בלשון הכתוב.
לשחקנים האחרים ניתן להציע לנסח בעצמם מספר מילים שמתאים שיאמרו.

יחידה ג': כיבוש איזור הדרום (כ"ח-מ"ג)

הניצחון הגדול לא הסתיים כאן. תבוסת חמשת המלכים וצבאותיהם איפשרה ליהושע להמשיך ולכבוש מקומות נוספים, ובזמן קצר, במלחמה אחת – "פעם אחת" (כלשון הכתוב בפסוק מ"ב) להשיג שליטה על איזור הדרום.

נקרא ברצף את הפסוקים ונעיר מספר הערות להבהרה (ההערות מופיעות להלן לאחר הפסוקים הרלוונטיים).

לפני שנקרא את הפסוקים, נראה/ניתן לתלמידים מפה שבה מופיעים כל המקומות שנכבשו. כל מקום שיוזכר יודגש במפה על ידי הילדים, וכך תוך כדי הקריאה תתקבל תמונת כיבוש איזור הדרום.

ניתן להיעזר במפת המלכים שבאתר דעת:

<http://www.daat.ac.il/yehoshua/maps/31kings.htm>

כח וְאֵת מִקְדָּה לְכַד יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּנֶכֶה לְפִי חֶרֶב וְאֵת מַלְכָּה הַחֶרֶם אוֹתָם וְאֵת כָּל-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמֶלֶךְ מִקְדָּה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ:

"כאשר עשה למלך יריחו" – מלך יריחו הוא הדוגמה כי היה המלך הראשון שנוצח. מלך מקדה והמלכים הנוספים שיוזכרו בהמשך לא נתפסו חיים וניתלו כמו מלך העי וכמו חמשת המלכים, אלא נהרגו במהלך הקרב, כמו מלך יריחו.

כֹּט וַיַּעֲבֵר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִמִּקְדָּה לְבִנְיָה וַיִּלְחָם עִם לְבִנְיָה:

ל וַיִּתֵּן ה' גַּם אוֹתָהּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֵת מַלְכָּה וַיָּנֶכֶה לְפִי חֶרֶב וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הַשְּׂאִיר בָּהּ שְׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמַלְכָּה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ:

לֹא וַיַּעֲבֵר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלְּבִנְיָה לְכִישָׁה וַיִּסַּח עָלֶיהָ וַיִּלְחָם בָּהּ:

לִב וַיִּתֵּן ה' אֶת לְכִישׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכְּדָהּ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיָּנֶכֶה לְפִי חֶרֶב וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ כְּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה, לְלִבְנָה:

לִג אַז עָלָה הָרֶם מֶלֶךְ גִּזְר לַעֲזֹר אֶת לְכִישׁ וַיִּכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וְאֵת עִמּוֹ עַד-בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד:

מלך גזר הגיע ביוזמתו לעזור. הוא נוצח, אך ארצו לא נכבשה. יש לשים לב, שגם ירושלים לא נכבשה בשלב זה (אלא רק בימי דוד) למרות שמלכה (שהיה יוזם המלחמה) נוצח.

לִד וַיַּעֲבֵר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלְּכִישׁ עַגְלֹנָה וַיִּחַנּוּ עָלֶיהָ וַיִּלְחָמוּ עָלֶיהָ:

לֵה לֵה וַיִּלְכְּדוּהָ בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּנֶכֶה לְפִי חֶרֶב וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ בַּיּוֹם הַהוּא הַחֶרֶם כְּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה לְלְכִישׁ:

לֹז וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִעַגְלֹנָה חִבְרוֹנָה וַיִּלְחָמוּ עָלֶיהָ:

לִז וַיִּלְכְּדוּהָ וַיָּנֶכֶה לְפִי חֶרֶב וְאֵת מַלְכָּהּ וְאֵת כָּל עַרְיָהּ וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד כְּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה לְעַגְלוֹן וַיִּחְרַם אוֹתָהּ וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ:

לח וַיֵּשֶׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּבָרָה וַיִּלְחָם עָלֶיהָ:

לִט וַיִּלְכְּדָהּ וְאֵת מַלְכָּהּ וְאֵת כָּל עַרְיָהּ וַיִּכּוּם לְפִי חֶרֶב וַיִּחְרִימוּ אֶת כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחִבְרוֹן כִּן עָשָׂה לְדְבָרָה וְלַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה לְלִבְנָה וְלַמַּלְכָּה:

מ וַיָּנֶכֶה יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הָאָרֶץ הַהִיא וְהַגִּבָּע וְהַשְּׂפֵלָה וְהָאֲשֻׁדוֹת וְאֵת כָּל מַלְכֵיהֶם לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד וְאֵת כָּל-הַנְּשִׂמָה הַחֶרֶם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ההר- הרי יהודה

האשדות- המורדות המזרחיים של הרי יהודה היורדים בתלילות לים המלח. בגלל תלילותם נקראים "אשדות" (כמו אשד מים, שהוא מפל- זרם שנופל ממקום גבוה למקום נמוך).

מֵא וַיָּנֶכֶם יְהוֹשֻׁעַ מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ וְעַד עֵזָה וְאֵת כָּל אֶרֶץ גִּשְׁן וְעַד גִּבְעוֹן:

קשה לזהות מהי אותה גושן, אך חשוב להבהיר לתלמידים, שאין זו גושן שבמצרים, המוכרת להם מחומש שמות.

מב וְאֵת כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֵת אֶרְצָם לְכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אַחַת כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָלְחָם לְיִשְׂרָאֵל:

כפי שנכתב קודם, רצוי לחלק לתלמידים צילום של המפה ולהנחות אותם לסמן בלורד מדגיש כל עיר שמוזכרת בפסוקים.

הפרק מסתיים באותן מילים שנכתבו לעיל (פסוק ט"ו):

מג וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגָּלְגָּלָה:

- בפרק זה עולה שוב הנאמנות של עם ישראל לשבועה שנשבעו בשם ה'. הם באים לעזרת הגבעונים בני בריתם.
- שילוב נס וטבע: ניצחון מושג על ידי השתדלות האדם ובסייעתא דשמיא – יהושע תכנן את הקרב ונלחם עם חייליו, והקב"ה התערב בניסים גלויים.
- חשיבות ההודיה והשבח לה' על הניסים שהוא עושה איתנו – יהושע משבח על נס העמדת השמש והירח.
- הקב"ה מקיים את הבטחותיו לעם ישראל וליהושע: "לא יתייצב איש לפניך", "כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו" וכד'.

בפרק זה ראינו התקדמות משמעותית בשליטה של עם ישראל בארץ ישראל. פחד העמים מפני ישראל ניכר, הם מנסים להתארגן בברית של מספר מלכים יחד אך לא מצליחים לעמוד בפני עם ישראל. בשילוב של מהלך מלחמה טבעי וניסים עצומים נהדפים האויבים, ואיזור דרום הארץ נכנס לשליטת ישראל.

